

3.Tétel. A magyar gazdaság a dualizmus idején (1867-1918)

A magyar gazdaság a dualizmus idején.

Az 1867-es kiegyezéssel létrejött Osztrák-Magyar Monarchia új alapra helyezte az osztrák-magyar viszonyt. A körülhatárolt politikai-jogi keretek mellett megszületett a 10 évre kötött (később mindig megújítandó) ún. „gazdasági kiegyezés” is, mely számos tekintetben egységesítette az új állam belső piacát (közös pénzügy, közlekedés, mértékrendszer) vám-és kereskedelmi szövetséget eredményezve a felek között. A közös vámterület hatására a magyar agrártermékek akadály nélkül juthattak piacra, ugyanakkor a fejlettebb cseh-osztrák iparral is számolni kellett.

Hitelszervezetek:

A külföldi tőke beáramlása erőteljes gazdasági fellendülést (konjunktúrát) eredményezett, a hitelfelvételi lehetőségek kedvező hatással jártak: valóságos cégalapítási láz vette kezdetét („gründolási láz” 1867-72 között). (Míg 1867-ben 60 bank működött az országban, a világháború előtt már több mint 5 ezer kereskedelmi-és hitelintézet.

Jelentősebbek: Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Magyar Általános Hitelbank, a bécsi Creditanstalt fiókjai). Bár az 1873-a világméretű gazdasági válság visszaesést okozott, az 1880-as évektől ismét jelentős gazdasági fejlődés indult meg. Az 1864-ben alakult értéktőzsde hozzájárult Budapest (1873) felértékelődéséhez, központi szerepének kialakulásához.

Mezőgazdaság:

A mezőgazdasági termelés a tárgyalt időszakban megkétszereződött. Bár megmaradt a nagybirtok túlsúlya, a birtokokon új termelési eljárásokat alkalmaztak (háromnyomásos rendszer helyett vetésforgó, ugar felszámolása). A technikai korszerűsítés nem mindenütt történt meg, mert nagy tömegű, olcsó falusi munkaerő állt rendelkezésre. A gazdaságokban főleg gabonát termeltek, de a burgonya, cukorrépa, és ipari növények termesztése is egyre jelentősebbé vált. A korábban jelentős juhtenyésztés háttérbe szorult, helyette az értékesebb marha és sertésfajták meghonosítása kezdődött el. A híres magyar szőlő-és bortermelés a filoxéra-járvány miatt tönkrement, új telepítéseket kezdtek a homokos Alföldön. A birtokok pontos felmérése, majd telekkönyvezése is elősegítette a mezőgazdaság tudatos irányítását.

Ipar:

Az ipari termelés nyolcszorosára növekedett a korszakban. Elsősorban a mezőgazdasághoz kötődő iparágak fejlődtek (malomipar, szeszipar, cukor-és konzervipar), de a bővülő bányászat hozzájárult a vas-és acélipar erőteljes növekedéséhez is. A villamos-energia elterjedése, a vegyipar gyors kibontakozása a világgazdaságban végbemenő változásokat mutatták. Világszínvonalú technikák-technológiák alkalmazása mellett, kiváló külföldi és magyar mérnökök álltak a fejlesztések háttérében. *Jelentősebb vállalatok:* Salgótarjáni Kőszénbánya Rt, Óbudai Hajógyár, Láng Gépgyár, Ganz Villamossági Gyár, Csepeli Weiss Manfréd Művek. Mindezek ellenére számos iparág alig fejlődött (textilipar), s a magyar iparnak meg kellett küzdenie az erős cseh-osztrák versenytársakkal.

A fellendülő külkereskedelem jelentős része (export-import egyaránt) a Monarchia nyugati felével bonyolódott, a kivitel és a behozatal hozzávetőleges egyensúlyt mutatott. Az infrastruktúra fejlődése adta a gazdasági növekedés szükségzerű háttérét. Az egyre bővülő vasúthálózat, a javuló közutak, az elterjedő hajózás, hozzájárultak a belső piac egységesedéséhez. Megkezdődtek a jelentős folyószabályozások (művelhető földterületek keletkeztek), a vízrendezési munkálatok, hídépítések, kiépülő távíró-és telefon- és postahálózatok fontos alapjait adták a gazdaság növekedésének.

Az állami gazdaságpolitika a szabad versenyt szorgalmazta. Kereskedelmi-és iparkamarák, gazdasági testületek alakultak, az állam aktív támogatóként lépett fel. A nagy összegű, lassan megtérülő, fontos beruházásokat számos módon segítette (kamatbiztosítás, állami segély, állami hitel, adó-és illetékmentesség), sőt az állam maga is vállalkozott: számos erdő, bánya, ipartelep került az állam tulajdonába, de a vasút is (MÁV) is ezek közé tartozott.

Az első világháború idején: az állam erőteljes lépésekkel védte a gazdaságot: fizetési moratóriumot rendelt el (leállította a külföldi tartozások kifizetését), hadikölcsön-kötvényeket bocsátott ki a rendkívüli kiadások fedezésére, az élelmiszer-ellátás megszervezéseként maximálta az árakat, bevezette a jegyrendszert, óriási katonai megrendeléseket adott az iparnak (a gyáripár 48%-a a háborúnak termelt).

A századfordulóra Magyarország agrárországból agrár-ipari országgá vált. A nemzeti jövedelem 25%-át már az ipar adta. Az ország peremvidékei is fokozatosan bekapcsolódtak a gazdasági vérkeringésbe. A jelentős kivándorlás ellenére (1,5 millió, főleg az USA-ba) a lakosság száma (Horvátországgal) 15,4 millióról 21 millióra nőtt.